

ATLI HARÐARSON
HÁSKÓLA ÍSLANDS

Ljóðið um ketti heilags Nikulásar eftir Gíorgos Seferis

Ljóðskáldið Gíorgos Seferis (Γιώργος Σεφέρης) fæddist árið 1900 í bæ sem heitir Vúrla (Βουρλά) á grísku en Urla á tyrknesku. Bær þessi er skammt vestan við borgina sem Grikkir nefndu Smyrnu (Σμύρνη) en heitir nú Izmir og er í Tyrklandi. Hann var mikilsvirtur á sinni tíð og birtist það meðal annars í því að á efri árum var hann sæmdur heiðursdoktorsnafnbót við háskólana í Oxford og Cambridge á Englandi, Princeton í Bandaríkjunum og Þessalóníku í Grikklandi (Párisis 2008). Hann lést í Aþenu árið 1971.

Seferis hlaut Nóbelsverðlaun í bókmenntum árið 1963. Af því tilefni tók Sigurður A. Magnússon við hann viðtal sem birtist í Morgunblaðinu. Viðtalið gefur nokkra innsýn í líf skáldsins þar sem segir meðal annars: „Sambúðina milli hinna opinberu starfa hans í utanríkisþjónustunni og köllunar sem ljóðskálds sagði Seferis hafa gengið vel. Hann hefði að vísu haft miklu minni tíma fyrir ljóðlistina en æskilegt hefði verið, einkum meðan hann var sendiherra í London. Það hafi verið mjög erfitt tímabil. Kýpurdeilan hafi þá staðið sem hæst og allir hans kraftar farið í starfið“ (Sigurður A. Magnússon 1963, 8).

Elstu íslenskar þýðingar á ljóðum Seferis sem mér er kunnugt um eru eftir Thor Vilhjálmsson og komu út í *Birtingi* (Seferis 1963) sama ár og Seferis fékk Nóbelsverðlaunin. Sá þýðandi sem mest hefur gert til að kynna skáldið fyrir íslenskumælandi lesendum er Sigurður A. Magnússon. Hann þýddi meðal annars ljóðabókina *Mythistorima* (*Μυθιστόρημα*) sem upphaflega kom út árið 1935.

Þýðingin heitir *Godsaga* (Seferis 1967). Einnig eru þýðingar Sigurðar á sex ljóðum hans í bókinni *Naktir stóðum við: 5 grísk nútímaskáld* (Sigurður A. Magnússon 1975). Næst á eftir Sigurði er Geir Kristjánsson sá sem mest hefur gert til að kynna Seferis hér á landi. Í bók Geirs (1971), *Hin græna eik*, eru fimm ljóð eftir skáldið.

Allmörgum áður útgefnum þýðingum eftir Geir Kristjánsson, Sigurð A. Magnússon og Thor Vilhjálmsson er safnað saman í bókinni *Grikkland alla tíð* (Kristján Árnason 2013, 291–305). Í þeirri bók eru líka þrjú ljóð eftir Seferis þýdd af Kristjáni Árnasyni og eitt ljóð þýtt af mér. Í bókinni *Grikkland ár og síð* er líka endurbirt þýðing Sigurðar A. Magnússonar á einu ljóði og Geirs Kristjánssonar á tveimur ljóðum skáldsins (Sigurður A. Magnússon, Kristján Árnason, Þorsteinn Þorsteinsson og Guðmundur J. Guðmundsson, 2009, 381–383). Einnig er vert að nefna að Erlendur S. Eyfjörð hefur nýlega birt þýðingar á ljóðum eftir Seferis í *Són: Tímiriti um óðfræði* (Seferis 2018).

Í inngangi að *Godsögu* gerir Sigurður A. Magnússon grein fyrir höfundinum og stöðu hans í bókmenntasögunni. Mun styttra yfirlit yfir æviferil Seferis og verk má finna í grein eftir mig sem birtist í *Són: Tímiriti um óðfræði* (Atli Harðarson 2015).

Ljóðið um ketti heilags Nikulásar, sem hér fer á eftir, er eitt af síðustu verkum Seferis. Það birtist í bókinni *Átján textar* (Δεκαοχτώ κείμενα) sem út kom 1970. Ljóðið vísar í gamla sögu um ketti í klaustri á Kýpur. Saga þessi er til í ritum frá fimmtánu og sextánu öld. Um hana er fjallað í grein eftir Katerina Krikos-Davis (1984) þar sem jafnframt er rökstutt að það sem segir í ljóðinu um „kynslóðir af eitri“ spegli viðhorf skáldsins til herforingjastjórnarinnar sem ríkti á Grikklandi frá 1967 til 1974. Sú túlkun er nærtæk og sennileg í ljósi þess að skömmu fyrr, vorið 1969, hafði Seferis sent frá sér yfirlýsingu gegn herforingjastjórninni sem vakti verulega athygli (Parisis 2008). Bókin *Átján textar* tengist líka andófi gegn þessari illa þokkuðu stjórn sem reyndi að drepa menningu og sköpun í dróma. Það birtist í innihaldi kaflanna og ef til vill líka í heiti ritsins. Stjórnvöld höfðu nýlega sett lög um hvað mætti birta á prenti og hvað ekki og átti framkvæmd þeirra að taka við af fyrri aðferðum við ritskoðun. Lögin kröfðust þess að nöfn bóka væru í nákvæmu samræmi við innihald þeirra. Roderick Beaton (2003,

400–401) segir frá þessu í ævisögu Seferis og lætur þess getið að höfundarnir átján hafi gefið fyrirætlum stjórnvalda langt nef með því að láta bók sem innihélt átján kafla fá þennan titil.

HEIMILDIR

- Atli Harðarson. 2015. „Ljóðið Afneitun eftir Gíorgos Seferis.“ *Són: Tímarit um öðfræði* 13, 136–141.
- Beaton, Roderick. 2003. *George Seferis: Waiting for an Angel*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Geir Kristjánsson. 1971. *Hin græna eik: Ljóðaþýðingar*. Reykjavík: Heimskringla.
- Helgi Hálfdanarson. 1990. *Grískir harmleikir, Æskílos, Sófócles, Evrípídes: Helgi Hálfdanarson þýddi*. Reykjavík: Mál og menning.
- Krikos-Davis, Katerina. 1984. „Cats, Snakes and Poetry: A Study of Seferis' 'The Cats of Saint Nicholas.'“ *Journal of Modern Greek Studies* 2, nr. 2, 225–240.
- Kristján Árnason, ritstj. 2013. *Grikkland alla tíð: Sýnisbók þýðinga úr grísku*. Reykjavík: Hið íslenska bókmenntafélag.
- Parisis, Nikitas (Παρίσης, Νικήτας). 2008. Γιώργος Σεφέρης, ο ποιητής και το ποιητικό του έργο. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Seferis, Gíorgos. 1963. „Vegna þess að svo mikið“ og „Hydra“. Þýdd af Thor Vilhjálmsyni. *Birtingur* 9, nr. 3–4, 4–5. <https://timarit.is/page/5389961>
- . 1967. *Godsaga*. Þýdd af Sigurði A. Magnússyni. Reykjavík: Almenna bókafélagið.
- . 2018. „Sextán hækur.“ Þýddar af Erlendi S. Eyfjörð. *Són: Tímarit um öðfræði* 16, 104–106.
- Sigurður A. Magnússon. 1963. „Ljóðlistin er mannkyninu ekki síður mikilvæg en vísindin“, Einkaviðtal Morgunblaðsins við gríska ljóðskáldið Giorgos Seferis, er hlaut bókmenntaverðlaun Nobels í ár.“ *Morgunblaðið*, 25. október 1963. <https://timarit.is/page/1353762>
- . 1975. *Naktir stóðum við: 5 grísk nótímaskáld*. Reykjavík: Íðunn.
- Sigurður A. Magnússon, Kristján Árnason, Þorsteinn Þorsteinsson og Guðmundur J. Guðmundsson, ritstj. 2009. *Grikkland ár og síð: Bók helguð tveggja alda afmæli Sveinbjarnar Egilssonar*. Reykjavík: Hið íslenska bókmenntafélag.